

РОЗДІЛ 5 ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

УДК 94(092)(477.87)132:378.4

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.29.25>

ПРОФЕСОР МИКОЛА ВЕГЕШ: ІСТОРИК, ПОЛІТОЛОГ, КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІЙ ДІЯЧ ЗАКАРПАТТЯ

PROFESSOR MYKOLA VEHESH: HISTORIAN, POLITICAL SCIENTIST, CULTURAL AND EDUCATIONAL ACTIVIST OF TRANS-CARPATHTIA

Олашин М.В.,

*доктор філософії, кандидат історичних наук,
доцент кафедри античності, середньовіччя та історії домодерної доби
Ужгородського національного університету*

Палінчак М.М.,

*доктор політичних наук,
професор кафедри міжнародної політики
Ужгородського національного університету*

У статті зроблена спроба простежити основні віхи життєвого шляху одного з провідних учених Ужгородського національного університету, доктора історичних наук, професора кафедри політології і державного управління, академіка Академії Наук вищої освіти України Миколи Миколайовича Вегеша. Одним із перших в Україні ще наприкінці 1980-х рр. він почав об'єктивно і незаангажовано досліджувати державотворчі процеси на Закарпатті в 1938–1939 рр., реабілітувавши історію Карпатської України та її президента Августина Волошина, яку сфальсифікувала радянська історіографія. Багаторічна робота дослідника завершилася успішним захистом кандидатської (1994 р.) та докторської дисертацій (1999 р.), у яких історія краю висвітлювалася крізь призму українського державотворення ХХ ст.

Автори, проаналізувавши лише окремі видання (монографії, науково-популярні книги, підручники і навчально-методичні посібники) історика і політолога, акцентують на основних напрямках його наукової діяльності: дослідження політичної історії Закарпаття, висвітлення епохальних подій у житті Української Греко-Католицької церкви, вивчення національно-визвольних змагань українців упродовж ХХ ст. (історія ОУН–УПА, роль і місце митрополита Андрея Шептицького у вітчизняній і світовій історії), актуальні аспекти історичної та політичної науки в Україні та на Закарпатті.

В Ужгородському національному університеті Микола Вегеш пройшов шлях від аспіранта кафедри історії України до завідувача кафедри, декана історичного факультету і ректора. Його наукові й навчально-методичні праці друкувалися як в Україні («Український історичний журнал», «Наука і суспільство», «Сучасність», «Дзвін») так і за кордоном (США, Канада, Великобританія, Чехія, Словаччина, Угорщина, Хорватія, Румунія, Польща). Упродовж багатьох років він активно співпрацює з престижними вітчизняними енциклопедичними виданнями («Енциклопедія історії України», «Енциклопедія Сучасної України», «Енциклопедія історії Закарпаття»). Багатогранна наукова і педагогічна діяльність Миколи Вегеша високо оцінена на державному рівні. Він є кавалером ордена «За заслуги» третього і другого ступенів, «Відмінником освіти України», лауреатом премій імені Августина Волошина, Василя Гренджі-Донського, академіка Івана Крип'якевича, Почесним доктором Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, заслуженим професором Ужгородського національного університету. Підготував 19 докторів і кандидатів наук.

Ключові слова: політична історія, політологія, Ужгородський національний університет, Карпатська Україна, Августин Волошин, історія Української Греко-Католицької церкви, геополітика, біографія, бібліографія, історіографія.

The article attempts to trace the main milestones of the life of one of the leading scientists of Uzhhorod National University, Doctor of History, Professor at the Department of Political Science and Public Administration, Academician of the Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine Mykola Mykolayovych Vehesh. He was one of the first in Ukraine in the late 1980s to study objectively and impartially the state-building processes in Transcarpathia in 1938–1939, rehabilitating the history of Carpathian Ukraine and its president, Avgustyn Voloshyn, which was falsified by Soviet historiography. The long-term work of the researcher ended with the successful defense of PhD (1994) and doctoral dissertations (1999), in which the history of the region was covered through the prism of Ukrainian state-building of the twentieth century.

The authors, analyzing only separate publications (monographs, popular science books, textbooks and manuals) of the historian and political scientist, focus on the main areas of his scientific activity: research on the political history of Transcarpathia, coverage of epoch-making events in the life of the Ukrainian Greek Catholic Church, study of national

liberation struggles of Ukrainians during the twentieth century (history of the OUN-UPA, the role and place of Metropolitan Andrey Sheptytsky in national and world history), current aspects of Historical and Political science in Ukraine and Transcarpathia, problems of Ukrainian and world geopolitics.

At Uzhhorod National University, Mykola Vehesh went through a path from a graduate student at the Department of History of Ukraine to the head of the department, dean of the Faculty of History and rector (2005-2012). His scientific and educational works have been published both in Ukraine ("Ukrainian Historical Journal", "Science and Society", "Modernity", "Bell") and abroad (USA, Canada, Great Britain, Czech Republic, Slovakia, Hungary, Croatia, Romania). For many years he is actively cooperating with prestigious domestic encyclopedic publications ("Encyclopedia of the History of Ukraine", "Encyclopedia of Modern Ukraine", "Encyclopedia of the History of Transcarpathia"). Mykola Vehesh's multifaceted scientific and pedagogical activity is highly appreciated at the state level. He is a Chevalier of the Order of Merit of the third and second degrees, "Excellent Representative of Education of Ukraine", winner of the Avgustyn Voloshyn Prize, of Vasyl Grendzha-Donsky Prize, of Academician Ivan Krypuyakevych Prize, Honorary Doctor of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Honored Professor of Uzhhorod national University. He has prepared 19 doctors and candidates of sciences.

Key words: political history, Political Science, Uzhhorod National University, Carpathian Ukraine, Avgustyn Voloshyn, history of the Ukrainian Greek Catholic Church, geopolitics, biography, bibliography, historiography.

Постановка проблеми. Карпатська Україна (1938–1939 рр.) – важливий період не тільки крайової, але й вітчизняної історії в цілому. Він по праву вважається одним із важливих етапів українського державотворення. Зрозуміло, що в часи гортіївської окупації краю та радянську добу національно-визвольні змагання українців Закарпаття змальовувалися тільки чорними фарбами. І лише з кінця 1980-х років ситуація почала змінюватися на краще. А найбільша заслуга в цьому тоді ще молодого історика Миколи Миколайовича Вегеша. Він у ті неоднозначні часи не побоявся взятися за вивчення вищезгаданих подій. Відтоді минуло понад три десятиріччя. Сфера наукових зацікавлень науковця суттєво розширилася. Вона охоплює різнопланову проблематику: дослідження політичної історії Закарпаття 1918–2022 років, актуальні писання історії Української Греко-Католицької церкви в період тоталітаризму, сторінки історії національно-визвольних змагань на західноукраїнських землях між двома світовими війнами, боротьбу УПА в роки Другої світової війни. Чільне місце в науковій роботі М. Вегеша посідають різноманітні проблеми політичної науки і геополітики. Зараз наш колега – відома в наукових і політичних колах людина, він – доктор історичних наук, професор кафедри політології та державного управління. Його фахові здобутки та майбутній життєвий ювілей і спонукали нас до написання цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Життєвий шлях і окремі аспекти наукової та освітньо-культурної діяльності М. Вегеша вже перебували в центрі уваги дослідників. Одними з перших це зробили відомий закарпатський письменник В. Фединишинець [166] та педагог В. Туряниця [164]. Вищеназвані автори спричинилися до видання бібліографічних покажчиків М. Вегеша. Професор М. Токар зробив скрупульозний аналіз наукових публікацій ученого, присвячених Августину Волошину і Карпатській Україні [161-163], зауваживши, що Микола Вегеш «підтверджує реноме плеяди вітчизня-

них історичних шкіл, адже він є талановитим учнем відомого українського історика, доктора історичних наук, професора Володимира Грабовецького, який так само був одним із учнів академіка Івана Крип'якевича» [163, с. 4]. Відомий український мовознавець М. Зимомря висвітлив наукову діяльність М. Вегеша крізь призму дослідження державотворчих процесів у Карпатській Україні [143]. Дещо подібною в цьому плані є стаття М. Зана [141]. Окремі аспекти роботи вченого на посаді ректора Ужгородського національного університету охарактеризував член-кореспондент НАН України С. Віднянський [134]. Місце Миколи Вегеша в історії краю та університету знайшло своє відображення в низці узагальнюючих праць [123–132]. Енциклопедичний нарис про свого учня опублікував В. Грабовецький [138]. Діяльність М. Вегеша на посаді декана історичного факультету УжНУ висвітлена в монографіях та довідникових виданнях [139, 151–157]. Біографічний портрет ученого помістив на сторінках «Енциклопедії культури русинів» відомий канадсько-американський історик, закордонний член НАН України П. Р. Магочій [174]. Президент України Віктор Ющенко (2005–2010) у «Вітанні учасникам, організаторам і гостям творчого звіту художніх колективів Закарпатської області» 11 грудня 2009 р. зарахував Миколу Вегеша до видатних особистостей, серед яких назвав Івана Чендея, Федора Потушняка, Петра Скунца, Йосипа Бокшая та багатьох інших [168].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що у вищеназваних публікаціях частково висвітлювалися окремі аспекти життєвого шляху і різносторонньої діяльності Миколи Вегеша, досі ще не існує цілісного його портрета як провідного науковця політичної історії Закарпаття ХХ століття, відомого педагога і культурно-освітнього діяча.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є проаналізувати життєвий шлях та наукові здобутки доктора істо-

ричних наук, професора Миколи Вегеша, акцентуючи на працях із політичної історії та політології.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Микола Вегеш народився 28 листопада 1962 р. в смт Міжгір'я Міжгірського (тепер Хустського) району Закарпатської області в родині службовців. У 1984 р. закінчив історико-педагогічний факультет Івано-Франківського державного педагогічного інституту (тепер Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника). У 1984–1990 рр. був вчителем історії та суспільствознавства Синевицької СШ, що на Міжгірщині. Згодом навчався в аспірантурі. З листопада 1993 р. працює в Ужгородському університеті на таких посадах: асистент (1993–1994) та доцент (1994–1997) кафедри історії України; доцент (1997–2000), професор (2000–2002) та завідувач (2002–2011, 2016–2022 рр.) кафедри політології; декан історичного факультету (2004–2005). У 2005–2012 рр. – ректор Ужгородського університету. Крім того, очолював за сумісництвом Інститут карпатознавства (2000–2004) та НДІ політичної регіоналістики УжНУ (2009–2012 рр.) [151, с. 161–164].

Професор Микола Вегеш – відомий вітчизняний вчений. Бібліографія його публікацій налічує понад 1000 позицій. Тут ми виділимо головні напрямки його дослідницьких пошуків.

Головна наукова тема, вивченню якої колега присвятив понад три десятиріччя, торкається такого важливого періоду крайової історії, як Карпатська Україна. Як уже було сказано, ця проблема привернула увагу історика ще у 80-х рр. ХХ ст. Ставши аспірантом, Микола Вегеш під керівництвом спочатку проф. Василя Ілька, а згодом проф. Володимира Задорожного наполегливо, цілеспрямовано і систематично працював над вивченням обраної теми. Він ґрунтовно опрацював матеріали Державного архіву Закарпатської області. Проаналізував і праці попередників, написані переважно на основі марксистсько-ленінської ідеології. Розшукав окремих учасників досліджуваної події і зафіксував їх спомини. До закінчення аспірантури він не тільки написав дисертацію, але й мав низку наукових публікацій, у тому числі дві книги [43, 85]. У студіях історик показав розвиток промисловості, сільського господарства та торгівлі на Закарпатті наприкінці 1930-х років. Він також приділив чільне місце характеристиці внутрішньополітичного становища Карпатської України, зокрема розкрив питання виникнення Карпатської Січі, підготовки і проведення виборів до Союму, показав внесок українців Східної Галичини, Північної Буковини і Наддніпрянської України у розбудову Карпатської України, боротьбу січовиків проти угорських окупантів тощо. Підсумовуючи, можна сказати, що М. Вегеш уперше змалював об'єктивну картину розвитку подій на Закар-

патті в період із жовтня 1938 р. і по березень 1939 р. Логічним наслідком дослідницьких пошуків у цьому напрямку став успішний захист кандидатської дисертації в березні 1994 р. [46].

Захистивши кандидатську дисертацію, М. Вегеш продовжив дослідження обраної проблеми. Тепер він почав вивчати Карпатську Україну в контексті міжнародних відносин другої половини 30-х рр. ХХ ст. Найбільш глибоко і комплексно ця проблема розкрита у докторській дисертації (захищена у вересні 1998 р.) [28] та низці монографій (написаних одноосібно або у співавторстві) [4–7, 12, 14–16, 19, 25, 33–34, 37, 42, 44–46, 48–50, 58]. У цих та інших студіях науковець уперше показав місце, роль і значення Закарпаття в зовнішньополітичних концепціях і політиці Німеччини, Італії, Угорщини, Польщі, Румунії, Югославії... На основі глибокого і всебічного опрацювання архівних документів (у тому числі й зарубіжних архівосховищ) Микола Вегеш об'єктивно висвітлив взаємовідносини керівництва Карпатської України з різними політичними об'єднаннями і організаціями та урядами окремих європейських держав. Він також зробив об'єктивний аналіз державно-правового становища Закарпаття в досліджуваній період. Погоджуємося з думкою дослідника про те, що Августин Волошин орієнтувався на Німеччину тільки тому, що вбачав у ній гаранта територіальної цілісності Карпато-Української держави (на жаль, інтереси правлячих кіл Угорщини, свого союзника, Гітлер поставив вище державницьких потуг закарпатських українців). Додамо, що М. Вегеш скрупульозно простежив етапи вивчення вищезазначеної проблеми (як вітчизняними, так і зарубіжними вченими) і запропонував власну її періодизацію [50, с. 9–80]. У співавторстві з професором С. Федакою дослідник видав найповніші бібліографічні довідники з історії Карпатської України [119–120].

Крім синтетичних праць з проблем Карпатської України, М. Вегеш написав низку досліджень, у яких розкриваються окремі актуальні аспекти досліджуваної теми. Також велику увагу історик приділяв вивченню життєвого шляху, політичної та державної діяльності видатних діячів Карпатської України. Серед них треба назвати Августина Волошина, Михайла Брацайка, Юлія Брацайка, Василя Гренджу-Донського, Степана Ключурака, Михайла Колодзінського (Гузара), Федора Ревая, Юліана Ревая, Івана Рогача, Вікентія Шандора та ін. [1–3, 58, 60, 71, 72, 89–90, 97, 115–118, 144–145]. У співавторстві з визначним українським істориком С. Віднянським М. Вегеш написав найґрунтовніший на цей час політичний портрет (монографія витримала три перевидання) А. Волошина [66–67, 135] – Героя України (2002), президента Карпатської України (1939),

видатного культурного, громадсько-політичного і державного діяча, загальноновизнаного лідера українського національно-культурного напрямку в міжвоєнному Закарпатті, з іменем якого цілком закономірно пов'язують національне відродження закарпатських українців у першій половині ХХ ст. У книзі йдеться про історичні умови формування світогляду, національно-культурної орієнтації та політичних поглядів А. Волошина, його церковно-релігійну, культурно-освітню, педагогічну і громадсько-політичну працю та діяльність на чолі автономного уряду Підкарпатської Русі – Карпатської України і внесок у розбудову Карпато-Української державності напередодні Другої світової війни, а також про життя в еміграції і останні дні президента Карпатської України, закатованого 77 років тому в радянських в'язницях. З використанням нових джерел і новітніх історіографічних здобутків із теми дослідження автори наголошують на маловивчених і дискусійних питаннях, пов'язаних насамперед із політичною діяльністю Волошина та оцінкою Карпатської України як одного з етапів українського державотворення і феномена української історії.

Микола Вегеш виступив науковим консультантом документального фільму із циклу передач «Третій відділ» «1939-й. Карпатська Україна» (режисер Олександра Мазер). Він також взяв участь у створенні документального фільму Закарпатської обласної державної телерадіокомпанії «Тиса» «Гіркота солодкої землі», присвяченому Августину Волошину і Карпатській Україні (режисер і автор сценарію Дмитро Кешеля). Стрічка визнана кращою публіцистичною роботою в галузі журналістики 2009 року і відзначена Премією імені В'ячеслава Чорновола. На основі книг Миколи Вегеша і Олександра Пагірі Василь Петрушко створив документальний фільм «Битва за Закарпаття. Карпатська Україна».

Підкреслимо, що в коло наукових зацікавлень ювіляра входять не тільки питання Карпатської України. Він досліджував низку інших проблем, а саме: національно-визвольні змагання українців Східної Галичини і Закарпаття у першій половині ХХ ст. [58, 68, 84, 112–114, 142], діяльність Української Повстанської Армії [51, 52, 83, 84, 94], угорську іреденту на Закарпатті у міжвоєнний період [70], становище українців Румунії після 1945 року [77, 82], заснування та розвиток Ужгородського державного (національного) університету [62, 64, 73]. Найсолідніша праця з цього питання – це монографія «Ужгородський національний університет: історія і сьогодення» (Ужгород, 2007). Чимало розвідок він присвятив відомим діячам вітчизняної історії – Михайлу Драгоманову, Михайлу Грушевському, Олегу Ольжичу, Андрею Шептицькому, Михайлові Колодзінському та ін. [1–2, 47, 58, 76, 106, 175]. Вищезазначені про-

блеми, які впродовж багатьох років досліджував М. Вегеш, найповніше представлені на сторінках його багатотомних видань – «Історичні дослідження» [30–36] та «Історія і політика» [38–41]. Нещодавно у Видавничому домі «Гельветика» побачила світ фундаментальна монографія за співавторства Миколи Вегеша «Політична історія Закарпаття крізь призму українського державотворення» [96]. У ній на основі величезного масиву архівних і опублікованих джерел, використання останніх здобутків української та зарубіжної історіографії, зроблена успішна спроба комплексно дослідити соціально-економічне, культурне і політичне становище Закарпаття в першій половині ХХ століття крізь призму державотворчих процесів в Україні. Автори монографії простежили складний історичний процес еволюції закарпатських русинів від народу-племени до усвідомлення себе частиною української політичної нації. Значна увага приділена висвітленню національно-визвольної боротьби закарпатських українців у 1918–1919 роках, яка увінчалася проголошенням славнозвісної Гуцульської республіки та державотворчим процесам у Карпатській Україні напередодні Другої світової війни. Об'єктивно і неупереджено аналізується діяльність Народної ради Закарпатської України в перші післявоєнні роки.

Низку публікацій, у тому числі й окремих видань, він має про свого вчителя – професора Володимира Грабовецького (1928–2015) [13, 17, 20, 26, 69, 75]. Саме завдяки його зусиллям побачили світ п'яте і шосте видання бібліографічного покажчика видатного українського історика [17]. «Ти один з тих моїх учнів, який по-справжньому не забував свого вчителя і гідно оцінив у своїх книгах про мене мою скромну працю. – писав В. Грабовецький М. Вегешу. – Хто знає як склалося б, коли б на моєму шляху не зустрівся незабутній мій вчитель Іван Крип'якевич. Але я його не забуваю, бо він повірив у мою наукову перспективу і став моїм наставником в тих нелегких 50-60-х роках минулого століття... Бажаю тобі наснаги в науковій творчості і гідно вести своїх учнів Ужгородської історичної школи на початку нового 21 століття» [133].

Займається Микола Вегеш й історією Греко-Католицької церкви [1–2, 27, 91–93, 106]. У колективній монографії «У Соборі Святого Юра: сторінки історії Української Греко-Католицької церкви» висвітлено історичну роль УКГЦ в суспільному житті України. На маловідомому джерельному матеріалі аналізуються церковно-релігійні трансформації в західному регіоні. Особливу увагу приділено життєдіяльності церковних структур після відновлення незалежної України. Автори простежують основні віхи життя митрополита Андрея Шептицького. Головна увага приділяється з'ясуванню аспектів наукової, освітньої та еку-

менічної спадщини визначного церковного, культурного і громадсько-політичного діяча України. У монографії також йдеться про взаємовідносини Галицького митрополита з діячами Закарпаття. Зокрема, висвітлюється позиція А. Шептицького стосовно проголошення в березні 1939 р. Карпатської України.

Микола Вегеш опублікував більше сотні статей на сторінках престижних енциклопедичних видань «Енциклопедія історії України», «Енциклопедія Сучасної України», «Малий словник історії України», «Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник», «Енциклопедія Закарпаття ХХ століття» тощо. Його співпрацю з «Енциклопедією Сучасної України» високо оцінив академік НАН України Іван Дзюба. У листі до М. Вегеша головний редактор ЕСУ писав: «Я не просто вдячний Вам, я просто зворушений тим, як Ви відгукнулися на потреби ЕСУ. Нам би в кожному регіоні такого співробітника, то не довелося б тут нам мучитися, збираючи по крихті інформацію... Усі Ваші 55 гасел (плюс раніше надіслані) безумовно підуть. Вони ідеально збігаються з тим, чого ми хочемо [1] максимально широке коло явищ і осіб, що «складають» у сумі Україну ХХ ст.; 2) виклад точний і лаконічний, але вичерпний], – із чим так важко погодитися авторам, «вихованим» на УРЕ. Усе, що Ви подасте, піде, навіть якщо вже є написане іншими авторами, – у Вас «добротніше»! Не дивуйтеся, що я пишу від руки і ніби в приватному порядку. Просто офіційною поштою буде довше, крім того, як я сам вкинув листа в скриньку, то вже знаю, що діло зробив. Бажаю добра і праці! І. Дзюба» [133].

Завершуючи мову про наукові здобутки колеги, зауважимо, що в останній період він більше працює в царині політології (переважно геополітики). Частина його студій із цієї тематики увійшла до уже згаданого 4-томника «Історія і політика» (Ужгород, 2005). А ще побачили світ наступні видання: «Західна геополітика в іменах» (Ужгород, 2003), «Геополітика в іменах» (Ужгород, 2011), «Геополітична енциклопедія» (Ужгород, 2017) [21, 22, 56–57, 61, 63, 107–110]. До підручника «Геополітика в постатях і термінах», написаного у співавторстві з М. Палінчаком і В. Петрінком, увійшли нариси про засновників науки, яка протягом тривалого часу вважалася забороненою в колишньому Радянському Союзі – Фрідріха Ратцеля, Рудольфа Челлена, Карла Гаусгофера, Алфреда Тейлора Мегена, Ніколаса Спайкмена та багатьох інших. Автори не обійшли увагою також яскравих представників теорії географічного детермінізму, довівши, що початки геополітики слід шукати у найдавніші часи. Саме тому в пропонуваному читачам виданні також йдеться про Аристотеля, Гіппократа, Цицерона, Макіавеллі, Монтеस्क'є... Основні погляди визначних геополітиків згруповано в окремі розділи «Німецька геополітика», «Італійська геополітика», «Англійська геополітика», «Скандинавська геополітика», «Американська геополітика», «Французька геополітика», «Російська геополітика», «Українська геополітика». Значну увагу відводиться висвітленню місця України в сучасному геополітичному просторі [108].

За редакцією М. Вегеша побачив світ підручник «Політологія», який витримав три видання й був рекомендований Міністерством освіти і науки України для студентів і аспірантів вітчизняних вишів [160]. У співавторстві з В. Боднаром і В. Худаничем Микола Вегеш ще на початку 1990-х років видав унікальні навчальні посібники «Становлення і розвиток політичної думки в Україні» [11] та «Історія української державності» [8], які позитивно оцінили рецензенти. Особливо плідною була співпраця з колегами по кафедрі політології і державного управління М. Заном і Ю. Остапцем [86–88, 100–105].

У наступній частині своєї статті торкнемося здобутків М. Вегеша в царині педагогіки і методики. Безперечно, він має педагогічний дар. Підтвердженням цьому слугує і той факт, що уже в 23 роки його було обрано керівником Міжгірського методичного об'єднання вчителів історії. І він успішно справлявся з покладеними на нього обов'язками. В університеті викладав такі курси, як «Історія України», «Політологія», «Зовнішня політика України», «Методика викладання політичних дисциплін» та спецкурс «Суспільно-політичні процеси на Закарпатті в 20–30-х рр. ХХ ст.» Він завжди демонстрував чудове знання фактичного матеріалу, вміння викладати його логічно, послідовно і доступно у взаємозв'язку з раніше вивченими темами, розуміння студентської психології тощо. Його заняття динамічні, пізнавальні і заставляють студентів працювати. Неабияким попитом у студентів закладів вищої освіти користуються методичні рекомендації, розроблені М. Вегешем. Перш за все йдеться про викладання навчальних дисциплін «Організація і проведення наукових досліджень», «Основи наукових досліджень», «Політична географія і геополітика», «Геополітика», Презентація наукових результатів та управління науковими проектами» [18, 22, 24, 53–57, 63, 110] тощо.

Професор Микола Вегеш постійно дбає і про підготовку науково-педагогічних кадрів. Він плідно керує науковою роботою аспірантів. Під його керівництвом написали і успішно захистили кандидатські дисертації К. П. Сміян (1996), М. Ю. Токар (2004), Ю. О. Остапець (2004), І. В. Буковський (2004), Н. В. Скоблик (2005), А. Ю. Ключкович (2006), Андраш Берені (2007), Л. М. Матьовка (2007), С. М. Волощук (2007), М. М. Басараб (2007), Н. І. Греченюк (2008), І. О. Стряпко (2009), А. М. Костенко

(2009), В. І. Гиря (2010), О. С. Кухарчук (2011), О. І. Шафраньош (2019), В. І. Басараб (2019). М. Вегеш виступив офіційним консультантом докторських дисертацій Є. Б. Кіш (2008) і О. М. Ситника (2010). Усі вони щиро вдячні наставнику за постійну увагу, допомогу і підтримку.

Багаторічна і сумлінна праця професора М. Вегеша гідно відзначена. Так, його нагороджено орденом «За заслуги» III і II ступенів (2007 і 2009), Почесною грамотою Верховної Ради України «За особливі заслуги перед Українським народом» (2007), Грамотою Верховної Ради України (2004). А ще він – академік Міжнародної Слов'янської академії (1999), АН вищої освіти України (2006), Відмінник освіти України (2007), почесний доктор Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (2007), лауреат премій ім. Василя Гренджі-Донського (1993), академіка Івана Крип'якевича (1996) та Августина Волошина (2014). Його обрано Почесним членом музею Олекси Довбуша в Івано-Франківську (2000), Почесним членом Дослідницького Бюро Радників Американського Біографічного Інституту (2001), членом наглядової ради Всеукраїнської молодіжної громадської організації «Союз обдарованої молоді України» (2008), ухвалою Президії Академії наук Вищої освіти Укра-

їни Миколі Вегешу присуджено нагороду Святого Володимира за визначні здобутки в галузі історичної науки та успіхи в патріотичному вихованні студентської молоді краю.

Висновки. Наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. тоді ще молодий науковець Микола Вегеш почав досліджувати історичні процеси в Карпатській Україні, аргументовано довівши: автономна, а згодом самостійна Карпато-Українська держава – окремий етап українського державотворення в ХХ ст. Упродовж тридцяти років своєї наукової діяльності, розвиваючи цю та дотичні до неї проблеми, учений опублікував понад 1000 наукових праць, серед яких близько 100 монографій, науково-популярних книг, підручників та посібників. Досліджуючи державотворчі процеси в Україні, М. Вегеш зробив чималий внесок у вивченні історії національно-визвольного руху в Україні та історії Української Греко-Католицької церкви. Його перу належать численні публікації як із політичної історії України, так і з історії світової політичної думки, теоретичної політології та геополітики. Завдяки його науковим пошукам були повернуті із забуття десятки славних імен представників української політичної еліти, спадщина яких була заборонена в часи панування радянської тоталітарної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Басараб В., Вегеш М. Дві постаті з історії української церкви: Андрей Шептицький і Августин Волошин. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. 210 с.
2. Басараб В., Вегеш М. Життя і помисли митрополита Андрея Шептицького / Ужгородський національний університет. Ужгород, 2003. 112 с.
3. Басараб В., Вегеш М., Сергійчук В. Августин Волошин. Нові документи і матеріали про життя і смерть президента Карпатської України. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2006. 152 с.
4. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Карпатська Україна в контексті українського державотворення: Навчальний посібник. Ужгород: Карпати, 2008. 256 с.
5. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Карпатська Україна в контексті українського державотворення: Навчальний посібник. Видання друге. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2009. 256 с.
6. Богів О., Вегеш М. Міжнародне становище Карпатської України (1938–1939 рр.) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. 136 с.
7. Боднар В., Вегеш М. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. 136 с.
8. Боднар В., Вегеш М., Худанич В. Історія української державності: (Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, коледжів, ліцеїв) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1996. 203 с.
9. Боднар В., Вегеш М., Худанич В. Основи політології: (Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів) / Ужгородський державний університет, кафедра політології. Ужгород, 1998. 170 с.
10. Боднар В., Вегеш М., Худанич В. Основи політології: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів) / Ужгородський державний університет, кафедра політології. Видання друге. Ужгород, 2000. 204 с.
11. Боднар В., Вегеш М., Худанич В. Становлення і розвиток політичної думки в Україні: (Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, коледжів, ліцеїв та гімназій) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. 89 с.
12. Буковський І., Вегеш М. Славна сторінка в історії українського народу (Карпатська Січ – захисник незалежності Карпато-Української держави: 1938–1939 рр.): Навчальний посібник / Ужгородський національний університет, Львівський військовий інститут імені гетьмана Петра Сагайдачного при Національному університеті «Львівська Політехніка». Ужгород – Львів, 2002. 60 с.

13. Вегеш І., Вегеш М., Палінчак М., Голонич Ян. Дослідник Олекси Довбуша і карпатських опришків. Життєвий шлях і наукова діяльність академіка Володимира Грабовецького. Спогади. Епістолярна спадщина. Вибрана бібліографія (1928–2015). Фермонт, США, 2020. 562 с.
14. Вегеш І., Вегеш М., Палінчак М., Голонич Ян. Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939 рр.). Фермонт, США, 2020. 272 с.
15. Вегеш М. «Мозок Січі». Полковник Михайло Колодзінський: науково-популярний нарис. Ужгород: Видавництво: «АУТДОР-ШАРК», 2021. 132 с.
16. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. Львів: ЗУКЦ, 2004. 414 с.
17. Вегеш М. Академік Володимир Грабовецький – визначний історик України. Видання друге, доповнене / Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника; Кафедра історії України. Івано-Франківськ: Видавництво «Нова Зоря», 2006. 432 с.
18. Вегеш М. Актуальні проблеми українського елітотворення. Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти на третьому (освітньонауковому) рівні (доктор філософії / Doctor Philosophy (Ph.D)). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 48 с.
19. Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. 296 с.
20. Вегеш М. Володимир Грабовецький – видатний історик України / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1996. 58 с.
21. Вегеш М. Геополітика в іменах / Видання друге, доповнене. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. 216 с.
22. Вегеш М. Геополітика. Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти за напрямом підготовки 052 – Політологія. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 60 с.
23. Вегеш М. Громадсько-політичні взаємовідносини Східної Галичини і Закарпаття в 1918–1919 роках: (Матеріали до спецкурсу для студентів історичного факультету) / Ужгородський державний університет, кафедра історії України. Ужгород, 1996. 62 с.
24. Вегеш М. Державотворчі процеси в Україні. Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти на третьому (освітньонауковому) рівні (доктор філософії / Doctor Philosophy (Ph.D)). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 42 с.
25. Вегеш М. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938–1939). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2020. 552 с.
26. Вегеш М. Дослідник Олекси Довбуша. До 80-річчя від дня народження почесного доктора Ужгородського національного університету академіка Володимира Грабовецького. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. 312 с.
27. Вегеш М. Духовний поводитир Закарпаття. До 100-річчя від дня народження єпископа Івана Марґітича. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2021. 58 с.
28. Вегеш М. Закарпаття в контексті центральноєвропейської політичної кризи напередодні Другої світової війни. Автореферат дис. ...доктора іст. наук / Національна Академія Наук України, Інститут історії України. Київ, 1998. 30 с.
29. Вегеш М. Західна геополітика в іменах / Ужгородський національний університет, Кафедра політології. Ужгород: Видавництво УжНУ, 2003. 200 с.
30. Вегеш М. Історичні дослідження: Августин Волошин: педагог, політик, людина / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород, 2000. Т.III. 357 с.
31. Вегеш М. Історичні дослідження: Закарпаття між двома світовими війнами / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2000. Т. IV. 339 с.
32. Вегеш М. Історичні дослідження: Історія в портретах / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2001. Т. VI. 425 с.
33. Вегеш М. Історичні дослідження: Історія Карпатської України (1938–1939) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2000. Т. I. 311 с.
34. Вегеш М. Історичні дослідження: Історія Карпатської України (1938–1939) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2000. Т. II. 282 с.
35. Вегеш М. Історичні дослідження: Українська історична наука в портретах XIX–XX ст. / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2000. Т. V. 469 с.
36. Вегеш М. Історичні дослідження: Українська історія та культура: минуле і сучасне (рецензії, інтерв'ю) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2001. Т. VII. 344 с.
37. Вегеш М. Історичні монографії та дослідження: Закарпаття в контексті центральноєвропейської політичної кризи напередодні Другої світової війни / Національна Академія Наук України, Інститут історії України, Ужгородський державний університет. Київ – Ужгород: Колір Прінт, 1998. Т. I. 380 с.
38. Вегеш М. Історія і політика: В чотирьох томах. Т. 1. Сторінки історії України. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2005. 412 с.

39. Вегеш М. Історія і політика: В чотирьох томах. Т. 2. Історія Карпатської України. Августин Волошин – президент Карпатської України. Будівничі Карпатської України. Василь Гренджа-Донський розповідає... Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2005. 552 с.
40. Вегеш М. Історія і політика: В чотирьох томах. Т. 3. Історична наука в Ужгородському університеті. Володимир Грабовецький – історик України. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2005. 440 с.
41. Вегеш М. Історія і політика: В чотирьох томах. Т. 4. Основи політичної науки. Західна геополітика в іменах. Історія, філософія, політологія і літературознавство (Рецензії різних років). Передвиборні програми, політичні звернення та прокламації. Інтерв'ю різних років (1994–2005). Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2005. 478 с.
42. Вегеш М. Карпатська Січ: сторінки історії (1938–1939 рр.) / Ужгородський державний університет, кафедра історії України. Ужгород, 1996. 23 с.
43. Вегеш М. Карпатська Україна (1938–1939): Соціально-економічний і політичний розвиток / Ужгородський державний університет, кафедра історії України, консалтинг-центр «Перспектива». Ужгород, 1993. 136 с.
44. Вегеш М. Карпатська Україна 1938–1939 років у загальноєвропейському історичному контексті / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. Т. 1. 235 с.
45. Вегеш М. Карпатська Україна 1938–1939 років у загальноєвропейському історичному контексті / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. Т. 2. 198 с.
46. Вегеш М. Карпатська Україна в 1938–1939 рр.: соціально-економічні і політичні аспекти. Автореферат дис. ...канд. іст. наук / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1994. 20 с.
47. Вегеш М. Карпатська Україна в портретах. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. 376 с.
48. Вегеш М. Карпатська Україна і Німеччина (1938–1939 рр.). Ужгород, 1996. 22 с.
49. Вегеш М. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939): Виступ на пленарному засіданні міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії». (м. Ужгород, 11 березня 1999 р.). Ужгород: Колір Принт, 1999. 12 с.
50. Вегеш М. Карпатська Україна. Документи і факти. Ужгород: Видавництво «Карпати», 2004. 432 с.
51. Вегеш М. Назустріч волі: Нариси історії визвольних змагань / Ужгородський національний університет; Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2004. 178 с.
52. Вегеш М. Назустріч волі: Нариси історії визвольних змагань. Видання друге, змінене й доповнене. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2008. 152 с.
53. Вегеш М. Організація і проведення наукових досліджень. Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти на третьому (освітньонауковому) рівні (доктор філософії / Doctor Philosophy (Ph.D)). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 39 с.
54. Вегеш М. Основи наукових досліджень [Навчально-методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти спеціальності «Політологія»]. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2021. 67 с.
55. Вегеш М. Основи наукових досліджень. Методичні матеріали для бакалаврів політології / Видання друге, доповнене. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2022. 74 с.
56. Вегеш М. Політична географія і геополітика. Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 84 с.
57. Вегеш М. Політична географія і геополітика. Методичні рекомендації для студентів спеціальності «Публічне управління та адміністрування» / Видання друге, змінене і доповнене. Ужгород, 2022. 108 с.
58. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар (1902–1939): сторінки життя і військово-політичної діяльності. Науково-популярний нарис. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2021. 64 с.
59. Вегеш М. Презентація наукових результатів та управління науковими проектами. Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти на третьому (освітньонауковому) рівні (доктор філософії / Doctor Philosophy (Ph.D)). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 48 с.
60. Вегеш М. Світ історії. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. 452 с.
61. Вегеш М. Світовий процес і геополітика / Видання третє, доповнене. Навчальний посібник. Ужгород: «ФОРМ Сабо А.М.», 2017. 303 с.
62. Вегеш М. Ужгородський національний університет: історія і сьогодення. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. 384 с.
63. Вегеш М. Україна в сучасних вітчизняних і зарубіжних геополітичних доктринах. Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти на третьому (освітньонауковому) рівні (доктор філософії / Doctor Philosophy (Ph.D)). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 64 с.
64. Вегеш М. Університет у моєму житті / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2006. 296 с.
65. Вегеш М. Якою ми бачимо нову Україну (Політичні замітки про минуле і майбутнє українського народу). Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. 120 с.

66. Вегеш М., Віднянський С. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с.+Іл., ім. пок. (Серія «Політичні портрети»).
67. Вегеш М., Віднянський С. Августин Волошин – будівничий української державності за Карпатами. Видання друге. К.: Парламентське видавництво, 2021. 472 с. (Серія «Політичні портрети»).
68. Вегеш М., Віднянський С. Країни Центрально-Східної Європи та українське питання (1918–1939) / Національна Академія Наук України, Інститут історії України, Ужгородський державний університет. Київ – Ужгород, 1998. 257 с.
69. Вегеш М., Гапоненко-Товт І. Академік Володимир Васильович Грабовецький. Бібліографічний покажчик (Видання п'яте) / Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. 128 с.
70. Вегеш М., Гиря В., Король І. Угорська іредента на Закарпатті між двома світовими війнами 1918–1939 рр. / Ужгородський державний університет. Ужгород: Колір Прінт, 1998. 130 с.
71. Вегеш М., Горват Л. Вчитель і учень (Ілля Шульга і Володимир Задорожний: історичні нариси) / Ужгородський державний університет, Історичний факультет. Ужгород, 1998. 26 с.
72. Вегеш М., Горват Л. Громадсько-політична і культурно-освітня діяльність Василя Гренджі-Донського (1897–1974): (Матеріали до спецкурсу «Історія української культури ХХ століття») / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород: ТОВ «Колір-принт», 2000. 106 с.
73. Вегеш М., Горват Л. Історична наука в Ужгородському державному університеті: (Матеріали до лекцій для студентів історичного факультету) / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород, 2000. 160 с.
74. Вегеш М., Горват Л. Карпатська Україна 1938–1939 років в портретах: (Методичний посібник для студентів історичного факультету, що вивчають «Краєзнавство») / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород: Видавництво «Колір-принт», 2000. 101 с.
75. Вегеш М., Горват Л. Короткий життєпис академіка Володимира Грабовецького: (До 70-річчя з дня народження) / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства, Карпатське братство. Ужгород: Колір Прінт, 1998. 99 с.
76. Вегеш М., Горват Л. Михайло Грушевський: Деякі аспекти наукової і політичної діяльності / Ужгородський державний університет. Ужгород: Колір Прінт, 1998. 38 с.
77. Вегеш М., Горват Л. Нариси історії українців Мараморщини (Румунія) в 1918–1945 роках / Ужгородський державний університет. Ужгород: Колір Прінт, 1998. 87 с.
78. Вегеш М., Горват Л. Румунія і Карпатська Україна (1938–1939). Короткий історичний нарис / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1999. 20 с.
79. Вегеш М., Горват Л. Сторінки історії Закарпаття: історичні статті, есе, історико-біографічні нариси / Союз Українців Румунії. Бухарест: Видавництво Мустанг, 2003. 407 с.
80. Вегеш М., Горват Л. Українська державність у ХХ столітті: (Матеріали до лекцій для студентів історичного факультету) / Ужгородський державний університет, Кафедра історії України, кафедра політології. Ужгород, 2000. 98 с.
81. Вегеш М., Горват Л. Українська історична наука в середині ХІХ – на початку ХХІ століття: (Матеріали до лекцій для студентів історичного факультету) / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород, 2000. 135 с.
82. Вегеш М., Горват Л. Українці Румунії (Мараморщини): проблеми соціально-економічного та політичного розвитку (1918–1944) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. 60 с.
83. Вегеш М., Горват Л., Іквчук Л. Українська Повстанська Армія: сторінки історії (1942–1944) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. 100 с.
84. Вегеш М., Греченюк Н. Національно-визвольні змагання українців Східної Галичини і Закарпаття в 1918–1950 рр. ХХ ст. / Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. 195 с.
85. Вегеш М., Задорожний В. Велич і трагедія Карпатської України: історико-популярний нарис / Закарпатське товариство «Знання», консалтинг-центр «Перспектива». Ужгород, 1993. 84 с.
86. Вегеш М., Зан М., Остапець Ю., Токар М. Наукова робота студентів факультету суспільних наук: організація, виконання, оцінювання. Ужгород, 2007. 88 с.
87. Вегеш М., Зан М., Остапець Ю., Токар М. Наукова робота студентів факультету суспільних наук: організація, виконання, оцінювання / Видання друге, доповнене і змінене. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. 96 с.
88. Вегеш М., Зан М., Остапець Ю., Токар М. Наукова робота студентів факультету суспільних наук: організація, виконання, оцінювання / Видання третє, доповнене і змінене. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. 92 с.
89. Вегеш М., Кляп М., Тарасюк В., Токар М. Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України. 2-ге видання, доповнене. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2009. 480 с.

90. Вегеш М., Кляп М., Тарасюк В., Токар М. Августин Волошин: Життя і помисли президента Карпатської України. Ужгород: Карпати, 2005. 464 с.
91. Вегеш М., Концур-Карабінович Н. Українська Греко-Католицька Церква в портретах. Ужгород: «АУТДОР-ШАРК», 2021. 347 с.
92. Вегеш М., Концур-Карабінович Н., Марчук В., Палінчак М. У Соборі Святого Юра: сторінки історії Української Греко-Католицької церкви. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 750 с.
93. Вегеш М., Концур-Карабінович Н., Марчук В., Палінчак М., Голонич Ян. Українська Греко-Католицька Церква: минуле і сучасне. Фермонт, США, 2020. 380 с.
94. Вегеш М., Король І. Біля джерел повстанської армії: історичні нариси / Ужгородський державний університет, Ужгородське культурно-освітнє і благодійницьке товариство «Карпатське братство». Ужгород, 1996. 51 с.
95. Вегеш М., Міщанин В., Палінчак М. Закарпаття: «Земля без імені» чи територія Соборної Української держави? Вибрана бібліографія політичної історії Закарпаття ХХ – першої половини ХХІ століть: [Електронний ресурс] / ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; Факультет історії і міжнародних відносин; Факультет міжнародних економічних відносин; Факультет суспільних наук. Ужгород, 2022. 241 с.
96. Вегеш М., Міщанин В., Палінчак М. Політична історія Закарпаття крізь призму українського державотворення. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 834 с.
97. Вегеш М., Олашин М. Григорій Васильович Павленко: Бібліографічний покажчик / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1996. 47 с.
98. Вегеш М., Олашин М. Професор Микола Палінчак. Штрихи до портрета науковця, педагога, людини: науково-популярний нарис [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України; ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; Факультет суспільних наук; Факультет історії і міжнародних відносин. Ужгород, 2022. 44 с.
99. Вегеш М., Олашин М. У бурі народно-визвольної війни 1648–1654 років / Ужгородський державний університет, Карпатське братство. Ужгород, 1996. 42 с.
100. Вегеш М., Остапець Ю. Болонський процес і кредитно-модульна організація навчального процесу / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2005. 32 с.
101. Вегеш М., Остапець Ю. Основи політології / Ужгородський національний університет; Кафедра політології. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2003. 421 с.
102. Вегеш М., Остапець Ю. Політологія в Ужгородському національному університеті та Болонський процес / Ужгородський національний університет, Історичний факультет, Кафедра політології. Ужгород, 2004. 124 с.
103. Вегеш М., Остапець Ю. Політологія: Конспект лекцій. Ужгород, 1999. 82 с.
104. Вегеш М., Остапець Ю. Світ політології: Навчально-методичний посібник. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2006. 472 с.
105. Вегеш М., Остапець Ю. Як писати наукову роботу (методичні рекомендації по написанню курсових, бакалаврських, дипломних і магістерських робіт для студентів-політологів) / Ужгородський національний університет; Кафедра політології. Ужгород, 2003. 72 с.
106. Вегеш М., Остапець Ю., Хоменко О. Громадсько-політична, церковна і культурно-освітня діяльність митрополита Андрея Шептицького / Ужгородський державний університет, кафедра політології, кафедра філософії. Ужгород: Колір Прінт, 1998. 149 с.
107. Вегеш М., Палінчак М., Голонич Ян. Геополітика: Україна. Європа. Світ (Суспільно-політичний погляд): Підручник. Фермонт, США, 2020. 249 с.
108. Вегеш М., Палінчак М., Петрінко В. Геополітика в постатях і термінах: підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія». Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.
109. Вегеш М., Петрінко В. Геополітична енциклопедія: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. 492 с.
110. Вегеш М., Петрінко В. Політична географія і геополітика. Збірник навчально-методичних матеріалів для студентів спеціальності «Публічне управління та адміністрування». Ужгород: Ужгородський національний університет; Факультет суспільних наук; Кафедра політології і державного управління, 2021. 146 с.
111. Вегеш М., Сміян К. Нариси історії національно-визвольного руху в Галичині та Волині напередодні і в роки Другої світової війни (1939–1944) / Ужгородський державний університет. Ужгород: Колір Прінт, 1998. 102 с.
112. Вегеш М., Токар М. Вершина духу. До 80-річчя проголошення державної незалежності Карпатської України. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2018. 324 с.
113. Вегеш М., Токар М. Карпато-Українське державотворення: До 70-річчя проголошення державної незалежності Карпатської України. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. 536 с.

114. Вегеш М., Токар М. Карпатська Україна на шляху державотворення. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2009. 448 с.
115. Вегеш М., Туряниця В. Августин Волошин (1874–1945): Бібліографічний покажчик / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1994. 25 с.
116. Вегеш М., Туряниця В. Короткий життєпис Августина Волошина (1874–1945) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. 29 с.
117. Вегеш М., Туряниця В. У вінок шани і визнання / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. 36 с.
118. Вегеш М., Туряниця В., Чаварга І. Смерть президента: Останні дні життя і смерть президента Карпатської України Августина Волошина / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. 40 с.
119. Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси в Карпатській Україні (1938–1939). Хронологія подій. Бібліографія. До 83-ї річниці проголошення незалежності Карпатської України; передмова С. Віднянського і В. Міщанина; біографічні нариси про авторів книги М. Олашина і М. Зимомрі / Видання друге, доповнене і виправлене. Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2022. 642 с.
120. Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938–1998). Хронологія подій. Бібліографія. Ужгород: Видавництво «АУТДОР-ШАРК», 2021. 437 с.
121. Вегеш М., Чаварга А. В обороні Карпатської України: Карпато-Українська держава та світове українство (1938–1939) / Переклад архівних документів із чеської Н. Петріца. Ужгород: «АУТДОР-ШАРК», 2021. 378 с.
122. Вегеш М., Щадей М. Зарубіжні футурологічні концепції на межі тисячоліть: порівняльний аналіз / Ужгородський національний університет; Кафедра політології. Ужгород, 2003. 77 с.
123. Вегеш Микола Миколайович, завідувач кафедру, доктор історичних наук, професор. Бібліографічний покажчик. *Кафедра політології Ужгородського національного університету. Біобібліографічний покажчик* / Міністерство освіти і науки України, Ужгородський національний університет, Кафедра політології. Ужгород, 2003. С. 32–87.
124. Вегеш Микола Миколайович. Бібліографія. Окремі видання; навчально-методичні посібники; наукові статті. *Кафедра політології Ужгородського національного університету. Біобібліографічний покажчик* / Упорядники: М. М. Вегеш, М. П. Зан. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2003. С. 33–87.
125. Вегеш Микола Миколайович. *Закарпаття. Хто є хто*. Присвячується 60-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною. Міжнародне довідково-біографічне видання. Випуск другий. Київ: Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу; Українське наукове товариство геральдики і вексилології, 2005. С. 96.
126. Вегеш Микола Миколайович. *Закарпаття: місцеве самоврядування*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2012. С. 35.
127. Вегеш Микола Миколайович. *Кращі люди України*: Енциклопедія. К.: ТОВ «Редакція альманаху «Кращі люди України», 2009. Випуск 1. С. 164.
128. Вегеш Микола Миколайович. *Наукова еліта Закарпаття*. Доктори наук, професори Ужгородського національного університету. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 25–26.
129. Вегеш Микола Миколайович. *Суспільні науки в Ужгородському університеті*. До 5-річчя факультету суспільних наук. Ужгород, 2011. С. 48–49.
130. Вегеш Микола Миколайович. *Ужгородський національний університет на порозі III тисячоліття* / Редколегія: М.М. Вегеш – голова редколегії, О.Г. Сливка, Л.О. Белей, І.П. Студеняк, В.В. Марина, Т.М. Розумик – відповідальний редактор, М.М. Басараб, В.В. Браславець. Ужгород: Всеукраїнське державне багатопрофільне видавництво «Карпати» – «Наш рідний край» – «Вісник Карпат», 2005. С. 10–11.
131. Вегеш Микола Миколайович. *Хто є хто в Україні*: політики, парламентарі, громадські діячі, урядовці, судді, підприємці, військові, релігійні діячі, науковці та освітяни, журналісти, суспільствознавці. 9000 біографічних довідок. К.: Видавництво «К.І.С.», 2007. С. 144.
132. Вегеш Микола Миколайович. *XX роки. Академія наук вищої освіти України*. К.: ТОВ «Брама-V», 2012. С. 154–155.
133. Вегеш Микола Миколайович. Особистий архів. Листування (1990–2022).
134. Віднянський С. Ректор-історик, це не сенсація, а європейська практика, – стверджує відомий український учений Степан Віднянський. Інтерв'ю взяв М. Токар. *Новини Закарпаття*. 2005. 12 березня.
135. Віднянський С., Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. К.: Інститут історії України НАН України, 2021. 373 с.
136. Віднянський С., Олашин М. Вегеш Микола Миколайович. *Українські історики*. Біобібліографічний покажчик. Серія: «Українські історики». Випуск 3. К., 2010. С. 31–31.
137. Вони боронили Карпатську Україну: нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / ред. М. М. Вегеш. Ужгород: Карпати, 2002. 712 с.

138. Грабовецький В.В. Вегеш Микола Миколайович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Том 4. В-Вог. К., 2005. С. 181.
139. Досліджуючи історію Карпатської України: Біобібліографічний покажчик праць професора Миколи Вегеша про Карпатську Україну / Передмова М. Олашина. Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2021. 128 с.
140. Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколег. Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010. 721 с.
141. Зан М. Публікації Миколи Вегеша про Августина Волошина і Карпатську Україну (1990–2003). Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. Львів: ЗУКЦ, 2004. С. 385–412.
142. Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Ілюстрована історія / Автор ідеї, головний редактор і керівник авторського колективу Микола Кугутяк. Львів – Івано-Франківськ: «Манускрипт – Львів», 2008. 524 с.
143. Зимомря М. Образ Карпатської України: Спрямованість у майбутнє (До 50-річчя від дня народження Миколи Вегеша). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка*. Серія Літературознавство. Тернопіль, 2012. С. 411–423.
144. Зимомря М., Гомоннай В., Вегеш М. Августин Волошин / Інститут методики навчання і виховання, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, Закарпатське обласне відділення Педагогічного товариства України. Ужгород: Закарпаття, 1995. 101 с.
145. Зимомря М., Гомоннай В., Вегеш М. Августин Волошин: До 120-річчя від дня народження видатного громадського, культурного та церковного діяча України. Слупськ–Ужгород, 1994. 126 с.
146. На допомогу аспірантам-політологам. Робочі програми навчальних дисциплін для здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні доктор філософії / Doctor Philosophy(Ph.D) галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 052 Політологія освітньої програми Політологія / Political Science / За загальною редакцією професорів М. М. Вегеша і Ю. О. Остапця. Видання друге, перероблене і доповнене. Ужгород, 2020. 193 с.
147. Нариси історії Закарпаття: В 3-х томах. Т. II (1918–1945) / І. Гранчак (відповідальний редактор і керівник авторського колективу), Е. Балагурі, І. Грицак, В. Ілько, І. Поп. Ужгород: «Закарпаття», 1995. 663 с.
148. Нариси історії Української Греко-Католицької Церкви. В двох томах. Т. 1 / За загальною редакцією доктора історичних наук, професора Миколи Вегеша; авторський колектив: М. М. Вегеш, Н. М. Концур-Карабінович, В. В. Марчук, М. М. Палінчак; передмова В. В. Гудзя, О. М. Ситника. Ужгород, 2022. 392 с.
149. Нариси історії Української Греко-Католицької Церкви. В двох томах. Т. 2 / За загальною редакцією доктора історичних наук, професора Миколи Вегеша; авторський колектив: М. М. Вегеш, Н. М. Концур-Карабінович, В. В. Марчук, М. М. Палінчак; передмова В. В. Гудзя, О. М. Ситника. Ужгород, 2022. 348 с.
150. Наукова бібліографія кафедри політології і державного управління УжНУ: бібліографічний покажчик / Упоряд.: Микола Вегеш і Маріан Токар; Ужгородський національний університет. Ужгород: Видавництво «АУТДОР-ШАРК», 2021. 216 с.
151. Олашин М. Визначний дослідник Карпатської України: Професору Миколі Вегешу – 60. *Календар «Просвіти» на 2022 рік* / Укладачі: П. М. Федака, П. П. Федака; Редагування та коректура П. М. Федаки. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 161–164.
152. Олашин М. Микола Миколайович Вегеш. 50-річчя від дня народження вченого-історика, політолога, педагога і адміністратора вищої школи (нар. 1962). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік*. Рекомендаційний бібліографічний посібник. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2011. С. 258–263.
153. Олашин М.В. Вегеш Микола Миколайович. *Історичний факультет Ужгородського національного університету. Біобібліографічний довідник*. Ужгород: Видавництво Гражда, 2010. С. 75–77.
154. Олашин М.В. Історичний факультет Ужгородського національного університету (1945–2007): Короткий історичний нарис та довідкові матеріали / МОН України, Ужгородський національний університет; Відповідальний за випуск І.О. Мандрик. Ужгород: Гражда, 2007. 124 с.
155. Олашин М.В. Історичний факультет Ужгородського національного університету. Біобібліографічний довідник. Ужгород: Видавництво Гражда, 2010. 440 с.
156. Олашин М.В. Історичний факультет: здобутки, пріоритети, перспективи. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 25. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. С. 4–32.
157. Олашин М.В., Токар М.Ю., Фенич В.І. Вегеш Микола Миколайович (нар. 1962). *Під покровительством музи Клію*. Історичному факультету Ужгородського національного університету – 60 років / Упорядники: Олашин М.В., Остапець Ю.О., Токар М.Ю., Фенич В.І. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2005. С. 60–64.
158. Орос О., Вегеш М. В боротьбі за свободу України: політичні замітки про минуле і майбутнє українського народу. Ужгород, 1996. 60 с.
159. Політична наука: Навчально-методичний посібник / За загальною редакцією М. М. Вегеша. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. 444 с.

160. Політологія: Підручник / За редакцією М. М. Вегеша. Третє видання, перероблене і доповнене. К.: Знання, 2008. 556 с. (Вища освіта XXI століття).
161. Токар М. Вегеш Микола Миколайович. Бібліографічний покажчик (1990–2007). *Микола Вегеш: вечний, політик, людина*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2008. С. 197–365.
162. Токар М. Професор Микола Вегеш. Біобібліографічний покажчик (До 40-річчя від дня народження). Ужгород: Видавництво «Два кольори», 2002. 314 с.
163. Токар М. У пошуках істини про Карпатську Україну. *Біобібліографічний покажчик праць професора Миколи Вегеша про Карпатську Україну*. До 70-річчя проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород: Видавництво Гржда, 2009. 132 с.
164. Туряниця В. В. Бібліографія праць Вегеша Миколи Миколайовича. *Науковець, педагог, людина*. Науково-педагогічна і культурно-освітня діяльність доцента Ужгородського державного університету Миколи Миколайовича Вегеша. Ужгород: Міська друкарня, 1995. С. 14–24.
165. Україна в історії Європи XIX – початку XXI ст.: історичні нариси / За редакцією чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с.
166. Фединашинець В. Микола Миколайович Вегеш. Бібліографічний покажчик. Ужгород: ТОВ «Колір прінт», 1997. 44 с.
167. Хроніка Закарпаття. 1867–2010. *Karpatalja Evszamokban. 1867–2010 / українсько-угорське двомовне видання; ukran-magyar ketnyelvu kiadvany / Серія «Studia Regionalistica»; НДІ політичної регіоналістики; ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. 312 с.
168. Ющенко В. Вітання учасникам, організаторам і гостям творчого звіту художніх колективів Закарпатської області. *Прес-служба Президента України Віктора Ющенка*. 2009. 11 грудня. С. 2.
169. Ющенко В. Президент затвердив склад Національної конституційної ради. *Прес-служба Президента України Віктора Ющенка*. 2010. 11 лютого. С. 1.
170. Ющенко В. Указ Президента України N 141/2009 «Про відзначення державними нагородами України з нагоди 70-ї річниці подій, пов'язаних із проголошенням Карпатської України». *Офіційне представництво Президента України*. 2009. 10 березня.
171. Carpathian Ukraine in the Central European political crisis on the eve of World War II: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kotsur-Karabinovych etc. Lviv–Torun: Liha-Pres, 2020. 220 p.
172. Church, spirituality, nation: the Ukrainian Greek-Catholic Church in the social life of Ukraine: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kotsur-Karabinovych etc. Lviv–Torun: Liha-Pres, 2020. 224 p.
173. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutatató Intézete, 2010. 640 old.
174. Magocsi Paul Robert, Pop Ivan. Irredentism. *Encyclopedia of Rusyn and Culture*. Toronto Buffalo London: University of Toronto Press, 2002. P.207.
175. Metropolitan Andrey Sheptytsky and the Greek Catholic in Eastern Galicia and Transcarpathia: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, Ye. B. Kish etc. Lviv–Torun: Liha-Pres, 2019. 212 p.